

ISSN 2078-1628

*Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський університет
економіки і менеджменту*

***Вісник
Східноєвропейського університету
економіки і менеджменту***

Науковий журнал

***СЕРІЯ:
ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ***

Виходить 2 рази на рік

Заснований у серпні 2007 року

№ 1 (28), 2020

Черкаси 2020

ВІСНИК
Східноєвропейського університету
економіки і менеджменту

Серія: економіка і менеджмент

1 (28), 2020

Науковий журнал

Журнал визнано ВАК України як фахове видання з економічних наук (бюлетень ВАК України № 12, 2010 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Почесний редактор: **Аблязов Р. А.**, д. т. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Інженерної академії України, президент Східноєвропейського університету економіки і менеджменту.

Головний редактор: д. е. н. Савченко С. О.

Заступники головного редактора: д. е. н. Козловський В. В.; к. е. н. Дмитрук Б. П.

Редакційна колегія: д. е. н. Войтоловський М. В.; д. е. н. Ус Г. О.; д. е. н. Чудаєва І. Б.; д. е. н. Сергєєва Л. Н.; д. е. н. Кисель Р.; д. е. н. Медведєв В. Ф.; д. е. н. Чаплигін В. Г.; д. е. н. Проданова Л. В.; к. е. н. Аблязова Н. Р.; к. е. н. Якушев О. В.; к. е. н. Сукач О. М.; к. е. н. Сарана Л. А.; к. і. н. Захарова І. В.

Відповідальний секретар: Дешевенко Л. П.

Науковий журнал публікує статті з економічних проблем підприємств різних галузей промисловості, національного господарства, менеджменту, маркетингу, підготовлені науково-педагогічними працівниками, науковими співробітниками, аспірантами та здобувачами наукових ступенів вищих навчальних закладів, а також ученими та спеціалістами інших організацій, підприємств, установ.

Призначений для науковців, викладачів, аспірантів і студентів, спеціалістів національного господарства, державних і регіональних органів управління.

- Статті для публікації в науковому журналі відбираються на умовах конкурсу.
- Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ, цифрових даних, які наводяться, несуть автори статей.
- Редакція може публікувати статті в порядку обговорення, не поділяючи точки зору авторів.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

<i>Ус Г. О., Коваль О. О.</i> Застосування регресійного методу при аналізі прибутку підприємства з виробництва тари	7
<i>Шпильовий Є. О., Кабанець О. Ю., Губський М. Ю.</i> Розвиток малого та середнього бізнесу в умовах євроінтеграційних прагнень України	15
<i>Бугера К. В.</i> Сучасний стан та тенденції розвитку підприємств олійно-жирової галузі України	24
<i>Захарова О. В., Тарасенко Ю. О., Коляда Е. В.</i> Коучинг як ефективний інструмент нагромадження людського капіталу підприємства	33
<i>Горохова Л. П., Фінагіна О. В., Якушев О. В.</i> Передумови та пріоритети розвитку сучасної системи знань менеджменту	45

УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

<i>Гудзь П. В., Мильніченко С. М., Трояновський І. В.</i> Баланс інтересів у формуванні національної кластерної політики: інноваційна економіка та пріоритети влади	55
<i>Носань Н. С.</i> Роль сільських домогосподарств у системі економічної безпеки національної економіки	65
<i>Зінченко О. А.</i> Особливості активізації інформаційної складової потенціалу іміджу регіону	73
<i>Панкова Л. І.</i> Методологія формування кластерної моделі економіки України: передумови успішної політики регіонів	84
<i>Мельниченко Г. М., Білоус С. П., Лучин О. М.</i> Основний зміст інноваційного середовища регіону	97
<i>Назаренко Ю. О., Полякова І. В., Будулатій В. С.</i> Наслідки соціально-демографічної кризи для сфер освіти та охорони здоров'я України	107
<i>Подлужна Н. О., Гамага М. О.</i> Формування людського капіталу при реалізації стратегій розвитку регіону	120
<i>Мартінович П. Г., Лужний І. І., Мілевський Є. М.</i> Економічна діагностика розвитку регіонів України	129
<i>Бітюк І. М., Тарасюк Д. Ю., Білецький О. І.</i> Сценарії розвитку регіональної політики підтримки малого та середнього бізнесу	140
<i>Павловська А. С., Долженко І. С., Мойсєєв О. В.</i> Фіскальне управління житловою нерухомістю в системі економічної підтримки розвитку регіону	150
<i>Гончаренко М. Ф.</i> Оптимізація капіталу суб'єктів господарювання регіону як основа забезпечення стійкого розвитку	159
<i>Гуцалюк О. М., Якушева О. В., Сушко Н. В.</i> Ініціалізація та концепція проектування підприємств готельного бізнесу в Кіровоградському регіоні	168
<i>Бушкова В. В., Бондар Ю. А., Сиборова О. Л.</i> Аналіз ринку перекладу та супутніх лінгвістичних послуг	180
<i>Гаврилюк О. В.</i> Нові виклики управління глобальним простором та його вплив на інфраструктуру туризму	191
<i>Фінагіна О. В., Панкова Л. І., Сергата М. М.</i> Досвід кластероутворення: економічні інтереси, соціальна відповідальність, імідж регіонів	198
<i>Буряк Є. В., Трояновський В. Є, Матвієнко О. Д.</i> Генетична єдність процесу інтеграції та розвитку регіональних форм кластерів	210
<i>Пархоменко Н. М.</i> Науково-практична значущість та дієвість інтеграційних процесів в економіці регіонів на внутрішньодержавному рівні	220
Про набір до аспірантури зі спеціальності 051 «Економіка»	228

product price increasing. This suggestion corresponds to the current crisis conditions in Ukraine, when buyers will not perceive the price increase and this will lead to a significant decline in sales of manufactured packaging. Further research can include the study how such factors as production costs and debt of the enterprise can affect the profit.

Keywords: *regression, least squares method, linear regression, multiple regression, random variable, unknown parameters, correlation coefficient, linear functional relationship, profit.*

Дата надходження до редакції – 24.01.2020

УДК 336.125

JEL Classification Code: M11, M15

Шпильовий Євген Олександрович
аспірант (PhD),

Черкаський державний технологічний університет

Кабанець Олександр Юрійович

студент магістратури,

Черкаський державний технологічний університет

Губський Михайло Юрійович

студент магістратури,

Черкаський державний технологічний університет

РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ

В статті вивчено теоретичні основи малого та середнього бізнесу з позиції розуміння його дефініції, розглянуто погляди сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців на його визначення, враховано законодавче визначення такого бізнесу. Узагальнено та систематизовано визначення малого та середнього бізнесу в європейському законодавстві. Систематизовано стрижневі положення щодо функціонування малого та середнього бізнесу. Окреслено перспективи малого та середнього бізнесу в Україні в сучасних умовах активних євроінтеграційних прагнень.

Ключові слова: *малий бізнес; середній бізнес; розвиток; євроінтеграція.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями. Забезпечення сталого розвитку в наш час висувається в низку першочергових проблем в усьому світі. В останні десятиліття ця проблема привертає особливу увагу в зв'язку з наростаючими протиріччями між динамікою виробництва матеріальних благ, зростаючим розшаруванням суспільства, виснаженням природних ресурсів та забрудненням навколишнього середовища. Принципове переосмислення концепції розвитку суспільства відбулося ще наприкінці ХХ століття. Зараз теорія сталого розвитку, в основі якої лежить триєдність економічної, соціальної й екологічної складових, стала одним із найпріоритетніших напрямків науки, що одержали підтримку на державному та міжнародному рівнях. У сучасних умовах невід'ємним пріоритетом концепції сталого розвитку стає євроінтеграційний вектор розвитку національної економіки.

На сучасному етапі розвитку переважна більшість українських підприємств, які працюють у нестабільному соціально-економічному та політичному полі, демонструють суттєве зниження виробництва, надання послуг та виконання робіт, підприємства перебувають у вкрай складному становищі. У зв'язку з цим виникає гостра необхідність у пошуку нових форм господарювання, які є більш маневреними та зможуть швидко та з більшою ефективністю адаптуватися до викликів сьогодення, що дозволить забезпечити підприємствам стабільно отримувати прибуток та поступово підвищувати рівень конкурентоспроможності на ринку. У цьому контексті малий і середній бізнес є перспективною моделлю організації виробництва, оскільки саме він поєднує основні цінності власника з бізнес-інтересами, забезпечує довіру партнерів у діловому полі, мінімізує затрати у певний проміжок часу та є швидкореагуючим на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі діяльності підприємства, що є важелем мінімізації фінансових і економічних ризиків. Саме тому обрана для дослідження тематика є актуальною за сучасних умов господарювання й підприємництва та має стати підґрунтям для виведення з кризового стану економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти функціонування та управління підприємств малого та середнього бізнесу у вітчизняних та зарубіжних працях на сьогодні є не досить поширеними, хоча і привертають увагу певних науковців. Так, І. Абрамова та О. Дикань розкривають особливості та закономірності функціонування малого й середнього бізнесу, систематизують наявні проблеми розвитку малого підприємництва в Україні [1; 2]. А. Толстова та С. Кибальчич визначають основні проблеми та перепони, що стримують розвиток малого бізнесу в Україні [3]. В. Сікора та Р. Шер визначають особливості й передумови створення сильного середнього бізнесу в національній економіці [4; 5]. В. Воджик систематизує досвід створення та розвитку малих і середніх підприємств на єдиному ринку ЄС, висвітлює інституційні механізми стимулювання його розвитку [6]. О. Якушева обґрунтовує напрями економічного розвитку й підтримки малого та середнього бізнесу на регіональному рівні [7].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Зазначимо, що, незважаючи на вагомий обсяг наукових розробок та значні досягнення у сфері вивчення основ функціонування й розвитку малого та середнього бізнесу та методів його стимулювання з врахуванням євроінтеграційних прагнень України, низка моментів теоретичного, методичного і практичного характеру залишається остаточно не вирішеною, дискусійною, вимагає уточнень і подальшого розвитку, що й обумовлює необхідність проведення даного наукового дослідження.

Метою роботи є визначення сутності та характеристик функціонування малого та середнього підприємства, його важливості й місця в економіці та суспільстві, особливостей розвитку малих і середніх підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сталий розвиток економіки регіону та країни залежить від безлічі різномірних факторів, найважливішим серед яких фахівці обирають розвиток малого та середнього бізнесу (МСБ). Мале підприємництво є базовою ланкою ринкової економіки, що суттєвим чином скорочує напруженість на ринку праці та виступає активатором розвитку регіональної економіки. При цьому слід також акцентувати увагу на інноваційному характері діяльності МБУ, оскільки підприємницька ініціатива, орієнтуючись на вимоги і потреби споживача, завжди спрямовується туди, де виникає незадоволений попит, і залишає ті сфери, які перестають відповідати запитам ринку, тим самим провокуючи й підтримуючи науково-технічний прогрес. Таким чином,

на підґрунті діяльності МСБ формуються і підтримуються оптимальні господарські пропорції, регулюються здорові ринкові відносини на рівні регіону, задовольняються потреби стейкхолдерів. Отже, як самостійний і незамінний елемент ринкової економіки мале підприємництво сприяє структурній перебудові економіки, зміцненню економічної бази регіонів, збільшує загальні обсяги виробництва і роздрібного товарообігу, створює сприятливе середовище для розвитку конкуренції, забезпечує зайнятість значної частини населення, стимулює впровадження досягнень науково-технічного прогресу. Цього переліку має бути достатньо, щоб на державному рівні було сформовано думку про надзвичайну необхідність запровадження заходів та розробки наукового й законодавчого підґрунтя для стимулювання ініціатив створення суб'єктів МСБ на рівні регіону.

Сьогодні багато людей розуміють бізнес дуже просто та поверхнево, а класифікація суб'єктів господарювання в країні в їхніх думках часто обмежується виключно фізичними та юридичними особами. У той же час організаційні форми підприємств, такі як приватне підприємство, підприємство, що діє на основі колективної власності, комунальне підприємство, підприємство, засноване на змішаній формі власності, спільне комунальне підприємство, що можуть бути створені у формі акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, публічної компанії, за розміром поділяються на великі, малі та середні.

Для кожного виду бізнесу за розміром існують точні й вичерпні критерії для правильного визначення меж їхньої діяльності. При цьому, незалежно від розміру підприємства, якщо вони прагнуть стати успішними, вони мають мати ефективний фінансовий менеджмент, щоб виробити унікальний шлях у власному бізнесі та завчасно висвітлювати та запобігати потенційним ризиків і загроз. Під час реалізації бізнес-стартапів, коли ці ініціативи супроводжуються мінімумом працівників і мінімальним розміром показників ведення бізнесу, вони можуть базуватися на «здоровому розумінні» управління, але за умови, що вони стають успішними, то рано чи пізно підприємці мають зосередитися на стандартах сучасного управління бізнесом, досконало опанувати їх та реалізовувати у власній практичній діяльності.

Малі та середні підприємства відіграли та продовжують відігравати дуже важливу роль у економічному й соціальному розвитку в більшості розвинутих ринкових економіках світу, оскільки за їхньою допомогою формується міцний фундамент економічних взаємодій у бізнес-середовищі. Саме тому уряди демократичних держав орієнтовані на надання допомоги малим і середнім підприємствам, для чого створюють дієві законодавчі ініціативи та запроваджують заходи з послаблення податкового та організаційного тиску на суб'єктів МСБ.

У той же час вітчизняне законодавство також передбачає певні заходи, які можуть бути розцінені як допомога у реалізації стартапів. Проте через високий рівень бюрократії та корупції такі заходи є не настільки ефективними, наскільки це можливо б було досягти. Саме тому, щоб Україні набути тенденцій пожвавлення економіки та досягти ознак подолання соціальної, демографічної, суспільно-політичної та фінансово-економічної криз, доцільно на регіональному та національному рівнях створити умови для розвитку МСБ, для чого слід забезпечити умови для ліквідації бюрократії та корупції, усунення неефективних політиків, скорочення неефективних і непотрібних державних витрат, зайвих інституцій та чиновників тощо.

З метою уніфікації змісту МСБ у межах країн європейської співдружності 3 квітня 1996 р. було прийнято Рекомендацію Комісії №96/280/, де ЄС запровадила єдине

визначення сектору малого та середнього підприємництва з метою надання можливості порівняння показників, пов'язаних з діяльністю цього сектору економіки. При цьому методологія класифікації підприємств заснована на виокремленні чотирьох критеріїв:

- кількість працівників;
- річний дохід, якщо суб'єкт господарювання веде податковий облік;
- вартість активів;
- приналежність [8].

Виходячи з рекомендацій Комісії ЄС, великим підприємство може вважатися суб'єкт господарювання, що має більше ніж 250 співробітників, щорічний оборот якого перевищує 50 млн євро або щорічний балансовий баланс більше 43 млн євро. Проте в деяких країнах, таких як США або Австрія та Німеччина, великим вважається бізнес, де працюють більше ніж 500 співробітників.

Нині частка суб'єктів господарювання, що мають статус великих компаній, на європейському ринку складає близько 0,2%. Тому безперечно, що малі та середні підприємства утворюють переважну більшість компаній європейського ринку і виступають основною його рушійною силою. Крім того, в Європі налічується приблизно 22,5 млн підприємств, на які припадає 99,8% всіх фірм ЄС і зайнято більше 60% працівників, що становить 2/3 економічно активного населення, і складає 56,2% від загального обороту [6, с. 15–16]. Така статистика має стати прикладом для формування та подальшої трансформації українського бізнес-середовища.

Україна також готується до прийняття відповідних критеріїв, які все частіше демонструють, що це вдалий показник ділового світу. Згідно з документом, підприємства поділяються на три категорії відповідно до згаданих вище критеріїв, включаючи мікро-, малі та середні підприємства. До мікропідприємств належать суб'єкти господарювання, що мають менше 10 працівників, їхній річний оборот або загальний річний баланс не перевищує 2 млн євро, а їхня діяльність є повністю незалежною. Малий бізнес характеризується наявністю менше 50 співробітників, річним оборотом або загальним річним балансом не більше 10 млн євро та максимум 25% капіталу та прав власності, що належать підприємству, яке не відповідає визначенню МСП. До середнього підприємства зараховують суб'єктів господарювання, де працює менше 250 працівників, річний оборот яких не перевищує 50 млн євро та для яких максимум 25% капіталу та прав власності належать підприємству, яке не відповідає визначенню МСП.

Управлінські структури інституцій ЄС готуються до змін як відповідь на все більш глобалізовану економіку в тому сенсі, що вони погоджуються збільшити кількість працівників середнього підприємства з 250 до 500 осіб. Метою цього заходу є врахування більшої кількості змін, що відбуваються в сучасних умовах глобалізації [6, с. 12–13].

У вітчизняному законодавстві це питання регулюється п. 3 статті 55 Господарського кодексу України, відповідно до якого «суб'єктами малого підприємництва є фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи-підприємці, у яких середня кількість працівників за календарний рік не перевищує 50 осіб та річний дохід не перевищує суму, еквівалентну 10 млн євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України» [9]. Такі ж вимоги висуваються законодавством і до юридичних осіб малого підприємництва.

Відповідно до національного законодавства суб'єктами великого підприємництва є «юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік)

перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 млн євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України. Інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва» [9].

Наведемо різні положення та сутнісні характеристики щодо МСБ та його ролі в стабілізації економіки регіону та країни [1–10]:

1. На відміну від великих корпорацій, суб'єкти господарювання МСБ більш швидко і активно реагують на потреби ринку та зміни економічних умов і не мають так званої економічної та виробничої інерції.

2. У ХХ ст. 60 % всіх основних винаходів були здійснені незалежними винахідниками або невеликими фірмами, які стали головним джерелом інновацій, а підприємства з 20 працівниками створили 66,0 % нових робочих місць в економіці світу.

3. Існування МСБ пов'язане з антикризовими тенденціями та стабілізацією економіки країни.

4. МСБ беруть активну участь у створенні ВВП, сприяють зростанню конкуренції на ринку, діють безпосередньо та опосередковано проти виникнення монополій, є досить активними гравцями ринку праці.

5. Порівняно з домінуючими компаніями все більш дефіцитні джерела сировини та енергоресурсів використовуються МСБ ефективніше, збільшуючи тим самим продуктивність суспільної праці та знижуючи ціни; спостерігається переважання конкуренції за якістю, що є більш доцільною для розвитку суспільства та підвищення якості життя людини.

6. У сфері зайнятості сектор МСБ є явищем, що залучає в середньому від 30 до 70 % економічно активного населення території відповідно до наявних ринкових і політичних умов, демографічної ситуації та рівня життя населення.

7. Приймаючи працівників, звільнених з неефективних або невдалих з економічної точки зору великих підприємств, МСБ тим самим сприяють скороченню безробіття, заощаджують кошти, які повинні були б виплачуватися з держбюджету безробітним у вигляді допомоги по безробіттю та інших соціальних виплат, що суттєвим чином збільшує сукупні доходи населення.

8. Завдяки своїй відкритості суб'єкти господарювання МСБ усувають соціальну напруженість і сприяють збереженню соціального спокою в суспільстві.

9. МСБ надають громадянам великий шанс самореалізуватися, втілити в життя свої задуми та мрії, випробувати різні варіанти реалізації свого професійного й особистісного таланту.

10. Суб'єкти МСБ не можуть досягти монопольного становища, вони фактично виступають опозиційно економічній та політичній владі. Люди навчаються виживати в цих компаніях і навчаються відповідальності, тому що будь-яка помилка для них може бути великою втратою, а наслідки цієї втрати – особисті (відсутність коштів на життя, втрата джерел для існування, втрата родини тощо).

11. Існування МСБ стабілізує суспільство, оскільки будь-яка значна політична невизначеність і радикальні зміни для них є джерелом ризику.

Розширення складу ЄС має низку впливів на існуючі та нові держави-члени. Очевидно, що у випадку економічного впливу відбудуться як позитивні, так і негативні зміни, які можуть бути не відразу очевидними, оскільки світова економічна система характеризується значною інерційністю. Водночас необхідно сказати, що в умовах

глобалізації зміни в Україні все одно відбуваються, незалежно від прагнень членства в ЄС та ймовірності їхньої практичної реалізації.

Активізація діяльності та збільшення кількості суб'єктів господарювання МСБ означає, з одного боку, збільшення ринкового простору, але набагато серйознішим є той факт, що існує зростаючий ризик появи конкуренції не тільки у сфері товарів, а й у сфері послуг. Теоретична можливість у вигляді подальшої лібералізації торговельних бар'єрів і вільного доступу на зовнішні ринки стає фактичною можливістю, особливо для малих і середніх компаній, які мають досвід зовнішньоекономічної діяльності. Розширення ділової активності за кордоном, безумовно, передбачає дуже хороші мовні навички не тільки для трейдерів, але й для інших співробітників, які вступають у контакт з клієнтами. З іншого боку, загрозу від появи іноземної конкуренції не можна недооцінювати. Надання умов гандикапу для України на міжнародній арені у цьому контексті буде стимулювати гірше знання місцевих обставин порівняно з іноземними конкурентами. Перевагою іноземних компаній є, як правило, значна капітальна сила, яка може бути використана для побудови локальної мережі установ тощо.

Окреслимо перспективи МСБ в Україні в умовах активних євроінтеграційних прагнень окремо для різних груп підприємств за розміром.

Мікропідприємства – ця група не очікує значних змін, пов'язаних з лібералізацією ринкового простору. Можливості цих компаній невеликі, і вони здатні гнучко реагувати на потенційні зміни в конкуренції. У певному сенсі ці компанії можуть підвищити витрати на дотримання часто абсурдних директив ЄС.

Малі підприємства є більш залежними від оточуючих факторів, будь то клієнти або постачальники. Як і попередня група, більш суворе дотримання призведе до певного збільшення витрат. Ризиком може бути і той факт, що фірмі, як і роботодавцю, доведеться боротися, щоб забезпечити своїх здібних людей вищою заробітною платою. Рекомендації щодо стратегічних намірів не є однозначними. Якщо підприємець зосереджується на традиційних галузях, де вже є надмірні потужності та загроза дешевого імпорту, йому доведеться серйозно оцінити портфель і зосередитись на продуктах та поліпшенні продуктивності, де є надія на успіх у бізнесі.

Середні підприємства – ймовірно, вони мають очікувати, що конкурентне середовище буде більш вимогливим. З одного боку, вони можуть покладатися на певні переваги – відносини постачання, команду досвідчених працівників, робочі відносини з дистриб'юторами, кращі умови банків тощо. З іншого боку, вони мають розраховувати на збільшення витрат на підтримку цієї позиції. Залишається фактом, що більшість українських середніх фірм програє з точки зору забезпеченості ресурсами капіталу, а також з точки зору економічних показників порівняно з іноземними підприємствами.

Науковці виокремлюють сім етапів становлення та розвитку підприємницької діяльності в Україні, у проходженні яких провідну роль відіграли саме суб'єкти господарювання МСБ [10, с. 14]. При цьому кожен етап характеризувався певними складовими формування мотиваційних спонукань до створення МСБ:

1) 1991–1999 рр. – вседозволеність і надмірна ризикованість через відсутність чітких правил здійснення підприємницької діяльності. Перевага надається неправовим методам регулювання підприємницької діяльності. Висока вартість та тривалість процедури реєстрації підприємницької діяльності. Висока ймовірність як повної втрати бізнесу, так і отримання надприбутків;

2) 2000–2003 рр. – пристосування до новітніх умов господарювання. Формування

правового поля в країні, становлення ринкових відносин. Нестійкі тенденції зміни фінансових результатів діяльності підприємств, висока ймовірність збитковості;

3) 2004–2007 рр. – максимізація прибутковості й рентабельності діяльності, завоювання більшої частки ринку збуту. Скорочення питомої ваги підприємств, що одержували збиток за результатами діяльності;

4) 2008–2009 рр. – бажання вистояти, протидія кризовим фінансовим явищам. Скорочення капітального інвестування діяльності підприємств, падіння обсягів реалізованої продукції у всіх суб'єктів господарювання. Зростання питомої ваги фізичних осіб-підприємців серед загальної кількості суб'єктів господарювання. Збільшення кількості зайнятих і найманих працівників у діяльності фізичних осіб-підприємців;

5) 2010–2012 рр. – прагнення покрити збитки попереднього періоду, набути ознак стабілізації. Зростає кількість суб'єктів великого підприємництва за рахунок підприємств при зменшенні кількості середнього та малого підприємництва. Зростання обсягів капітального інвестування діяльності підприємств і обсягів реалізації продукції;

6) 2013–2014 рр. – демотивація, викликана фінансовими, політичними, соціальними та іншими причинами (антимотивація). Скорочення капітального інвестування діяльності підприємств. Зростання обсягів реалізації продукції у всіх суб'єктів господарювання. Зростання кількості суб'єктів малого підприємництва за рахунок фізичних осіб-підприємців при скороченні кількості великого й середнього підприємництва. Збільшення кількості зайнятих при зменшенні кількості найманих працівників у діяльності фізичних осіб-підприємців;

7) починаючи з 2015 р. – скорочення антимотиваційних настроїв. Оптимістичні сподівання на початок стабілізації та зростання прибутків. Зростання кількості суб'єктів малого підприємництва за рахунок як підприємств, так і фізичних осіб-підприємців при скороченні кількості великого та середнього підприємництва. Скорочення як займаних, так і найманих працівників всіма суб'єктами господарювання. Зростання обсягів капітального інвестування та реалізації продукції всіма суб'єктами господарювання.

Отже, можна стверджувати, що в Україні спостерігається позитивна тенденція до формування сприятливих умов для розвитку МСБ, проте темпи їхнього формування є досить повільними, що стримує час настання позитивного ефекту від їхнього масового створення та оздоровлення на цьому підґрунті економіки країни. Виходом із ситуації має стати більш детальне дослідження провідного світового досвіду щодо процедур створення та підтримки діяльності МСБ у провідних країнах світу, на підґрунті чого має бути розроблено дорожню карту розвитку суб'єктів МСБ в Україні.

Висновки. За рахунок мобільності, гнучкості, інноваційного підходу до діяльності малі та середні підприємства здатні швидко адаптуватися до змін споживчого попиту, знайти свою ринкову нішу, оперативно здійснювати виробництво нової продукції малими партіями, що може стати дієвим важелем стабілізації економіки на рівні регіону та країни. Вони мають порівняно невисокі експлуатаційні витрати, створюють раціональну структуру організації та управління, проводять постійний пошук нетрадиційних рішень і нових способів дій, характеризуються ініціативністю і підприємливістю. Саме з позиції необхідності сформувані конкурентні переваги вітчизняного бізнесу на європейському ринку постає актуальним і таким, що потребує подальшого вивчення та верифікації, питання стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу на теренах українського ділового середовища. У цьому контексті мають бути використані всі без виключення важелі державного управління – від законодавчого регулювання до організаційної та

консультаційної допомоги. Саме систематизації та методичному забезпеченню означеної допомоги і мають бути присвячені подальші дослідження.

Список використаної літератури

1. Абрамова І. М. Проблеми розвитку малого підприємництва в Україні. *Фінанси України*. 2010. № 4. С. 12–17.
2. Дикань О. В. Розвиток малого бізнесу в Україні: проблеми та шляхи забезпечення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. № 57. С. 58–66.
3. Толстова А. В., Кибальчич С. Проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. Вип. 60. С. 55–62.
4. Сікора В. Д. Бізнес. *Енциклопедія сучасної України* / Нац. акад. наук України, Наук. т-во ім. Шевченка, Координац. бюро енциклопедії сучасної України НАН України. Редкол.: І. М. Дзюба (співголова), А. І. Жуковський (співголова) (та ін.). К., 2003. Т. 2: Б. 872 с.
5. Шер Р. Сильный средний бизнес: Как справиться с семью основными препятствиями роста = Mighty Midsized Companies. How Leaders Overcome 7 Silent Growth Killers. М. : Альпина Паблшер, 2016. 248 с.
6. Воджик В. Малі та середні підприємства на єдиному ринку ЄС. Прага : Wolters Kluwer ČR, 2009.
7. Якушева О. В. Економічний розвиток і підтримка малого та середнього бізнесу на регіональному рівні : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05. Черкаський державний технологічний університет. Черкаси, 2017. 288 с.
8. Рекомендація Комісії 96/280/ЄС «Про визначення малих та середніх підприємств» від 3 квітня 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a07#Text.
9. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
10. Zakharova O., Prodanova L., Kotliarevsky O. Development of entrepreneurship in economy of Ukraine: motivators and demotivators of entrepreneurs' activity. *Зб. наук. праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. Черкаси, 2017. Випуск 45. Част. II. С. 11–21.

References

1. Abramova, I. M. (2010). Small business development problems in Ukraine. *Finansy Ukrainy (Finance of Ukraine)*, 4, 12–17.
2. Dikan, O. V. (2017). Small business development in Ukraine: problems and ways of providing. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti (Transport and Industrial Economics Bulletin)*, 57, 58–66.
3. Tolstova, A. V., Kibalchich, S. (2017). Problems of small business development in Ukraine. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti (Bulletin of the Economics of Transport and Industry)*, 60. С. 55–62.
4. Sikora, V. D. (2003). Business. Encyclopedia of Modern Ukraine. Kiev, Nat. acad. Sciences of Ukraine, Sciences. About them. Shevchenko, coordination. Bureau of the Encyclopedia of Modern Ukraine of the National Academy of Sciences of Ukraine.
5. Cher, R. (2016). Strong Midsize Businesses: Dealing with Seven Key Barriers to Growth = Mighty Midsized Companies. How Leaders Overcome 7 Silent Growth Killers. М. : Alpina Publisher.

ВІСНИК СУЕМ № 1 (28), 2020

Науковий журнал

Засновник, редакція, видавець і виготовлювач
Східноєвропейський університет економіки і менеджменту

Свідоцтво про державну реєстрацію
серія КВ № 16612 – 5084Р від 23.04.2010.

Редактор О. М. Строгалова

Підписано до друку 05.03.2020. Формат 84x108/16.
Друк різнографічний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 20,6. Тираж 100 прим. Зам. № 06-20.
Адреса редакції, видавця, виготовлювача: 18036, м. Черкаси, вул. Н.-Левицького, 16
Телефон редакції: (0472) 64-72-00 (101), факс (0472) 64-73-00,
e-mail: journal3.suem@gmail.com

Надруковано на обладнанні СУЕМ

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 3734 від 17 березня 2010 р.

Видається за рекомендацією Вченої ради СУЕМ

Статті проходять рецензування. Передрук і переклади матеріалів, опублікованих у журналі,
дозволяються лише зі згоди автора та редакції.
